

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över Välja Yrke (SOU 2015:97)

Läraryrket har fått möjlighet att yttra sig till Utbildningsdepartementet angående Yrkesprogramsutredningens slutbetänkande Välja Yrke (SOU 2015:97).

Sammanfattning av Läraryrket synpunkter

Läraryrket delar utredningens förslag att alla elever ges möjlighet att genomföra sammanlagt minst två veckors praktisk arbetslivsorientering (prao). Studie- och yrkesvägledning i grundskolan spelar en viktig roll inför gymnasieskolan, därför är det befogat att utredaren föreslår att en statlig utredning ska få i uppdrag att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskolan. Läraryrket tycker att det är rimligt att branschorganisationer ska kunna ansöka om statsbidrag för att utveckla regionala stödfunktioner för lokal samverkan.

Läraryrket ansluter sig till utredningens förslag om att inrätta en femårig försöksverksamhet med Branschskolor.

Förslaget i korthet

Utredningen föreslår olika insatser för att stärka grundskoleelevers kunskaper om arbetslivet inför gymnasievalet. Bland annat föreslår utredningen att grundskolans styrdokument förtydligas med avseende på arbetslivskunskap och att alla elever i specialskolan och grundskolan ska ges möjlighet till två veckors praktisk arbetslivsorientering. Utredningen föreslår också en femårig försöksverksamhet med branschskolor för vissa små yrkesområden.

Läraryrket synpunkter

Läroplan/kursplaner

Läraryrket stöder utredarens förslag att Skolverket ska få i uppdrag att göra en översyn av hur kunskaper om arbetslivet är reglerade i grundskolans läroplan och kursplaner samt att föreslå åtgärder för att förtydliga regleringen

Prao

Läraryrket delar utredningens förslag att alla elever ges möjlighet att genomföra sammanlagt minst två veckors praktisk arbetslivsorientering (prao) liksom att denna kan fullgöras på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Skolan

måste ha tydliga mål för praoverksamheten, praon ska på lämpligt sätt integreras i den övriga undervisningen och verksamheten ska kontinuerligt följas upp. Lärarförbundet delar den analys som utredaren gör av den befintliga praon och ansluter sig till de förslag till förbättringar som föreslås i utredningen. Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna åtföljas av en statlig finansiering. Utredningen anser att för- och efterarbete i samband med praon som genomförs inom ramen för undervisningen inte bör betraktas som ökade kostnader för huvudmännen eftersom sådan undervisning omfattas av läroplanen. Lärarförbundet delar inte denna uppfattning eftersom den undervisande läraren oundvikligen måste informera sig om varje elevs praon för att kunna planera för en lämplig integration av praon i undervisningen. En uppgift som måste få ta tid och därmed generera kostnader. Därför anser Lärarförbundet att de sammanlagda kostnaderna för administration, måltider och resor i samband med praon överstiger de som utredningen prognostiserat.

Studie- och yrkesvalsledning

Studie- och yrkesvägledning i grundskolan spelar en viktig roll inför gymnasieskolan, därför är det rimligt att utredaren föreslår att en statlig utredning ska få i uppdrag att utveckla studie- och yrkesvägledningen i grundskolan. Studie- och yrkesvalslärarna har en nyckelroll i detta arbete och deras uppdrag behöver förtydligas och synliggöras. Denna utredning kan också ta ställning till om ett nytt ämne, arbetslivskunskap, ska införas i grundskolan, alternativt att motsvarande delar tydliggörs i kursplanen för ämnet Samhällskunskap. Lärarförbundet anser inte att ett nytt ämne ska införas, däremot finns det starka skäl för att förtydliga arbetslivskunskap i ämnet samhällskunskap.

Värdegrundsarbete

Utredningen konstaterar att om yrkesprogrammen i högre utsträckning ska kunna attrahera nya grupper av elever och uppmuntra till mindre könsstereotypa utbildningsval krävs att skolorna blir medvetna om vikten av ett aktivt värdegrundsarbete för att förebygga trakasserier och kränkande behandling. Lärarförbundet delar utredningens förslag att Skolverket särskilt beaktar behovet av värdegrundsarbete som finns inom gymnasieskolans yrkesprogram inom ramen för sitt skolutvecklingsarbete och att Skolinspektionen ska få i uppdrag att granska kvaliteten i värdegrundsarbetet inom gymnasieskolan.

Nationella och lokala programråd

Mot bakgrund av de 5 utvecklingsområden som utredningen redovisar, lägger utredaren ett antal förslag för att förtydliga och förstärka de nationella programrådets roll. Lärarförbundet menar att det är rimligt att man som komplement till de föreslagna råden också bör inrätta regionala programråd. Detta är särskilt viktigt i de regioner där regionala samarbetsformer utvecklats. Dessutom menar förbundet att representanter från lärarnas fackliga organisationer ska ingå i samtliga föreslagna råd. Detta är särskilt viktigt eftersom det är lärarna som i samband med APL, har kontakten med företagen och får en insyn och kunskap om de förändringar som behöver göras för att kvalitén på utbildningen kan förbättras. Lärarna kan också göra en bedömning av om dimensioneringen av utbildningen, i ett längre tidsperspektiv, är rimlig. Även betyg- och

Lärarförbundet är ett fackligt yrkesförbund med 230 000 medlemmar. De största medlemsgrupperna utgörs av lärare i grund- och gymnasieskolan, förskola och fritidshem, skolledare och lärare på högskolan. Lärarförbundet är Nordens största lärarorganisation och driver frågor som utvecklar läraryrket och skolan.

bedömningsfrågor bör diskuteras i programråden och där är lärarna en nyckelgrupp som besitter en exklusiv kompetens som är viktig i sammanhanget. Lärarförbundet delar utredningens bedömning att yrkesutbildningens kvalitet skulle vinna på att även Skolinspektionen använder de nationella programråden för samverkan med arbetsmarknadens parter.

Samverkansmodeller

Utredningen föreslår att branschorganisationer ska kunna ansöka om ett statsbidrag för att utveckla regionala stödfunktioner.

Lärarförbundet vill uppmana till bildande av yrkesnämnder eller liknande samverkansorgan för att säkerställa kvalitetskrav i de utbildningar som parterna har intressen i. Ett verktyg som branscher och arbetsgivare kan använda för att definiera kompetenskrav och jämföra kompetenser är den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande. (SeQF).

Lärarförbundet tycker att det är rimligt att branschorganisationer ska kunna ansöka om statsbidrag för att utveckla regionala stödfunktioner för lokal samverkan som med fördel kan organiseras i form av regionala branschråd.

Branschskolor som försöksverksamhet

Utredningens förslag till lösning på kompetensbrist inom vissa små yrkesområden är att ge utbildning i vissa yrkeskurser på gymnasial nivå på så kallade branschskolor. Branschskolorna ska kunna ta emot gymnasieelever från hela landet för utbildning under omkring 15–20 veckor, uppdelat på omkring fyra veckor per termin under gymnasieskolans år två och tre. Branschskolorna kan i egenskap av centrum för yrkeskunnande också erbjuda validering och fortbildning för yrkesverksamma personer.

Utredningen tänker sig att branschskolor passar bäst för yrkesområden som:

- kräver yrkesutbildning på gymnasial nivå
- kräver en yrkesutbildning som har svårt att locka ungdomar i dag och som sällan anordnas inom vuxenutbildningen
- har ett anställningsbehov som omfattar ett mindre antal individer men som är beständigt över tid
- kräver en relativt dyr yrkesutbildning som kräver specifika lokaler eller utrustning
- har en strategisk position i samhället eller i en längre produktionskedja

Lärarförbundet ansluter sig till utredningens förslag om att inrätta en femårig försöksverksamhet med Branschskolor. Branschskolan ska anordna utbildning inom yrkesämnen. Gymnasiearbetet kan också genomföras vid en branschskola. Lärarförbundet anser liksom utredningen att lärare som undervisar vid branschskolan genom yrkeserfarenhet, högskoleutbildning eller annan eftergymnasial utbildning ska ha tillägnat sig kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper inom det yrkesområde som undervisningen avser. Dessutom menar förbundet till skillnad mot utredningen att lärarna ska ha den pedagogiska examen som krävs för lärarlegitimation. Detta innebär att utredningens förslag om att en huvudman som har slutit avtal med en branschskola för den undervisningen

Lärarförbundet är ett fackligt yrkesförbund med 230 000 medlemmar. De största medlemsgrupperna utgörs av lärare i grund- och gymnasieskolan, förskola och fritidshem, skolledare och lärare på högskolan. Lärarförbundet är Nordens största lärarorganisation och driver frågor som utvecklar läraryrket och skolan.

inte behöver tillämpa bestämmelserna i skollagen om vilka som får användas för undervisning i skolväsendet inte längre blir relevant.

Regional samverkan om yrkesvux

Läraryrkesförbundet delar utredningens förslag om att statsbidraget för yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå villkoras med att det ska finnas ett avtal om att samverka om utbildningen mellan minst tre kommuner. Kommuner som samverkar om utbildningsutbudet kan erbjuda ett bredare utbud av program och kurser tillsammans än vad en enskild kommun kan erbjuda.

Det är också rimligt att statsbidraget för yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå villkoras med att kommunerna planerar utbildningen i samråd med aktören med regionalt utvecklingsansvar i det eller de län som berörs.

Fler behöriga till yrkeshögskolan

Behörighetsgivande förutbildning ska få erbjudas i anslutning till en ordinarie yrkeshögskoleutbildning om det kan antas att det finns brist på behöriga sökande. I departementspromemorian En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap (Ds 2015:41) föreslås att behörighetsgivande utbildningar får genomföras av utbildningsanordnaren. Läraryrkesförbundet menar att det är rimligt att promemorians förslag antas med de förändringar som utredningen föreslår

Läraryrkesförbundet

Johanna Jaara Åstrand
Ordförande

Anders Johansson
Ombudsman

Läraryrkesförbundet är ett fackligt yrkesförbund med 230 000 medlemmar. De största medlemsgrupperna utgörs av lärare i grund- och gymnasieskolan, förskola och fritidshem, skolledare och lärare på högskolan. Läraryrkesförbundet är Nordens största lärarorganisation och driver frågor som utvecklar läraryrket och skolan.